

Budovanie kapacít pre účinný sociálny dialóg v Európskej únii

Úvod

Hlavným cieľom tejto správy je zapojiť sa do diskusie o tom, ako môže nadácia Eurofound prispieť k podpore budovania kapacít sociálnych partnerov pre účinný sociálny dialóg. Osobitnými cieľmi správy je prezentovať a analyzovať doteraz identifikované nedostatky, potreby a otázky týkajúce sa kapacít, podporiť možné riešenia a predložiť politické usmernenia pre ďalšie opatrenia.

Správa bola vypracovaná na základe preskúmania existujúcej práce a ďalších zdrojov, ktoré vykonala nadácia Eurofound. Cieľom tohto preskúmania bolo identifikovať potreby a iniciatívy sociálnych partnerov v oblasti budovania kapacít v súvislosti s vnútroštátnymi rámcami pre autonómne kolektívne vyjednávanie, zapájanie sa do európskeho sociálneho dialógu a európskeho semestra, ako aj rozvoj členstva a služieb pre členov. V rokoch 2018 a 2019 nadácia Eurofound a jej zainteresované strany identifikovali potreby a otázky v oblasti kapacít, ktoré treba riešiť, a diskutovali o tom, ako by sa výsledky projektu mohli ďalej využiť na posilnenie budovania kapacít pre sociálny dialóg na vnútroštátnej úrovni.

Vzhľadom na to, že tento výskum bol ukončený ešte pred rozšírením ochorenia COVID-19, správa sa stručne odvoláva na zmenený kontext. Výskum sa uskutočnil predtým, ako Spojené kráľovstvo 31. januára 2020 vystúpilo z EÚ. Ak je to relevantné, zistenia sa oznamujú za členské štáty EÚ a Spojené kráľovstvo.

Politické súvislosti

V rámci oživenia sociálneho dialógu bývalý predseda Komisie Jean-Claude Juncker v roku 2014 vyzval, aby sa kládol väčší dôraz na budovanie kapacít vnútroštátnych sociálnych partnerov.

V roku 2015 vypracovali európski medziodvetvoví sociálni partneri spoločné vyhlásenie, ktoré schválili v januári 2016. V tomto vyhlásení sa zdôrazňuje, že neexistuje žiadna koncepcia sociálneho dialógu, ale stanovujú sa v ňom hlavné zásady zapájania sociálnych partnerov na úrovni EÚ a zlepšenia fungovania a účinnosti sociálneho dialógu, ako

aj budovania kapacít sociálnych partnerov v členských štátoch.

Rada pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti (EPSCO) prijala 16. júna 2016 závery, v ktorých zdôraznila význam budovania kapacít sociálnych partnerov na vnútroštátnej a odvetvovej úrovni. Európski medziodvetvoví sociálni partneri, Európska komisia a holandské predsedníctvo Rady Európskej únie 27. júna 2016 spoločne podpísali štvorstranné vyhlásenie s názvom „Nový začiatok sociálneho dialógu“. V dokumente sa zdôrazňuje záväzok signatárov pokračovať v podporovaní kapacít sociálnych partnerov. V usmernení pre politiky zamestnanosti č. 7 prijatom 16. júla 2018 sa zdôrazňuje význam zmysluplného zapojenia sociálnych partnerov do navrhovania a vykonávania sociálnych politík a politík zamestnanosti, a to aj prostredníctvom podpory zvýšenia kapacít sociálnych partnerov.

V zásade 8 Európskeho piliera sociálnych práv sa stanovuje, že treba motivovať podporu na zvýšenie kapacity sociálnych partnerov, aby mohli presadzovať sociálny dialóg. V *spoločnej správe o zamestnanosti za rok 2019*, ktorú Rada EPSCO prijala 15. marca 2019, Komisia a Rada opätovne zdôrazňujú, že ak majú tripartitné systémy sociálneho dialógu dobre fungovať a byť účinné, v každom prípade by sa malo dbať na podporovanie zvýšenia kapacity. Podľa pracovného programu európskych medziodvetvových sociálnych partnerov na roky 2019 – 2021 zostávajú činnosti budovania kapacít prioritou. V januári 2020 nová Komisia pod vedením predsedníčky Ursuly von der Leyenovej zopakovala svoj zámer podporovať sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie a zvyšovať kapacitu sociálnych partnerov na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni.

Hlavné zistenia

Na medzinárodnej a európskej úrovni správa mapuje a identifikuje úspešné príklady budovania kapacít organizované MOP, Medzinárodným centrom vzdelávania MOP a Európskou úniou.

Na vnútroštátnej úrovni sa v mapovaní identifikujú tieto otázky v dvoch zastrešujúcich oblastiach:

Štrukturálne rozdiely a prekážky:

- slabosť sociálnych partnerov a nedostatočná reprezentatívnosť a mandát na rokovanie,
- obmedzené odvetvové kolektívne vyjednávanie a nízka rozšírenosť kolektívneho vyjednávanie,
- obmedzená tripartita a rámce pre účinný sociálny dialóg,
- nedostatočná autonómia sociálnych partnerov a dominantná úloha štátu,
- nedostatok dôvery medzi sociálnymi partnermi a vládami.

Potreby:

- legislatívne reformy na podporu sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávanie,
- podporná úloha štátu,
- posilnenie členstva, reprezentatívnosti a kapacít, ako aj mandátu na rokovanie,
- lepšie ľudské zdroje a rozvoj zručností,
- vyššie finančné zdroje.

Politické usmernenia

Situácia, v ktorej sa tento výskum vykonával, sa v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 zmenila, pričom dlhodobé dôsledky nie sú v čase písania tejto správy známe. Ukázalo sa, že sociálny dialóg do určitej miery prispel k reakcii na krízu. Je však takisto zrejmé, že sa dôsledky prejavujú na zdrojoch a nástrojoch, ktoré sú k dispozícii na budovanie kapacít a na sociálny dialóg. S týmto upozornením stále platia nasledujúce poznámky.

V správe sa budovanie kapacít vymedzuje ako posilnenie zručností, schopností a právomocí sociálnych partnerov s cieľom účinne sa zapájať na rôznych úrovniach (EÚ, vnútroštátnej, regionálnej, odvetvovej, podniku a organizácie) v týchto oblastiach:

- sociálny dialóg,
- kolektívne vyjednávanie,

- (ko)regulácia pracovnoprávných vzťahov,
- trojstranné a dvojstranné konzultácie,
- verejná tvorba politik,
- ovplyvňovanie verejnej tvorby politik prostredníctvom zastupovania záujmov.

Sociálny dialóg a dobre fungujúce pracovnoprávne vzťahy slúžia verejnému záujmu a mali by sa podporovať v rámci verejnej politiky. Medzi ďalšie identifikované politické usmernenia patria tieto body:

- Mali by sa podporiť snahy o odstránenie štrukturálnych rozdielov vo vnútroštátnych systémoch pracovnoprávných vzťahov.
- Autonómia sociálnych partnerov by sa mala rešpektovať a posilňovať.
- Sociálnym partnerom by sa malo pomáhať v ich úsilí zameranom na posilnenie členstva, reprezentatívnosti a kapacity na rokovanie o dohodách a ich vykonávanie.
- Dvojstranný sociálny dialóg je jadrom vnútroštátnych pracovnoprávných vzťahov a mali by ho posilňovať podporné právne rámce.
- Malo by sa podporovať rozvíjanie odborných znalostí sociálnych partnerov v súvislosti s osobitnými zručnosťami.
- Sociálni partneri by mali investovať do budovania, prípadne obnovovania dôvery v účinný sociálny dialóg.
- Lepším prepojením pracovnoprávných vzťahov na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni vrátane lepšieho vykonávania európskych autonómnych dohôd by sa podporil účinnejší sociálny dialóg.
- Mohli by sa zintenzívniť kampane na zvyšovanie informovanosti o sociálnom dialógu a jeho potenciáli na zlepšenie pracovných podmienok a konkurencieschopnosti.
- Nadácia Eurofound by mohla ďalej skúmať a prípadne rozvíjať špecializované nástroje na uľahčenie vzájomného učenia sa pre členov európskych sociálnych partnerov.

Ďalšie informácie

Správa *Capacity building for effective social dialogue in the European Union* (Budovanie kapacít pre účinný sociálny dialóg) je k dispozícii na lokalite <http://eurofound.link/ef20002>.

Vedúci výskumu: Christian Welz

information@eurofound.europa.eu